

Vlaams
Parlement

ingediend op **892** (2020-2021) – Nr. 1
9 juli 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid
uitgebracht door Arnout Coel

over het Landbouwrapport 2020 (LARA)
en de cijferwebsite
van het Departement Landbouw en Visserij

Samenstelling van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid:

Voorzitter: Bart Dochy.

Vaste leden:

Arnout Coel, Cathy Coudyser, Karolien Grosemans, Sofie Joosen, Joris Nachtergaele;
Leo Pieters, Stefaan Sintobin, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Bart Dochy, Joke Schauvliege;
Emmily Talpe, Bart Van Hulle;
Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
Ludwig Vandenhove.

Plaatsvervangers:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Bert Maertens, Nadia Sminate, Tine van der Vloet;
Roosmarijn Beckers, Els Sterckx, Suzy Wouters;
Lode Ceyskens, Tinne Rombouts;
Tom Ongena, Bart Tommelein;
Jeremie Vaneeckhout, N.;
Maxim Veys.

INHOUD

I.	Toelichting van het Landbouwrapport 2020	4
1.	Situering van het Landbouwrapport	4
1.1.	Decretaal verankerd	4
1.2.	Vier sleutelbegrippen	4
1.3.	Intense samenwerking en de sector aan het woord	4
2.	Verandering	5
2.1.	Motoren van verandering	5
2.2.	Landbouwareaal	5
2.3.	Minder, maar grotere bedrijven	5
2.4.	Hoge specialisatiegraad	6
2.5.	Productiewaarde	6
2.6.	Vijf omgevingsthema's	6
3.	Voedseleconomie	6
3.1.	Analyse van het landbouwinkomen	6
3.2.	Agrohandel	7
4.	Verbinding	8
4.1.	Maatschappelijke trends	8
4.2.	Uitdagingen en kansen voor de landbouw	9
5.	Veerkracht	10
6.	De cijferwebsite Landbouw en Visserij	10
6.1.	Waarom een cijferwebsite?	10
6.2.	Welke informatie?	10
6.3.	Focus op gebruiksvriendelijkheid	11
6.4.	Structuur en inhoud van de website	11
II.	Vragen van de commissieleden	11
1.	Chris Steenwegen	11
2.	Emmily Talpe	12
3.	Joris Nachtergaele	12
III.	Antwoorden van Ellen Maertens	13
1.	Actualisatie van de cijferwebsite	13
2.	Beschikbaar landbouwareaal	13
3.	Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen versus milieudruk	13
4.	Emissies door landbouwactiviteiten	13
5.	Familiale landbouw, industriële landbouw en vennootschappen	14
6.	Stadslandbouw	14
7.	Ondersteunen van jonge landbouwers	14
	Gebruikte afkortingen	15
	Bijlage: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid hield op 23 juni 2021 een hoorzitting over het Landbouwrapport 2020 en over de cijferwebsite van het Departement Landbouw en Visserij dat werd vertegenwoordigd door Ellen Maertens, diensthoofd dienst Kennis.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

Het Landbouwrapport 2020 en de presentatie van Ellen Maertens zijn raadpleegbaar op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting van het Landbouwrapport 2020

1. Situering van het Landbouwrapport

1.1. Decretaal verankerd

Ellen Maertens, diensthoofd dienst Kennis van het Departement Landbouw en Visserij, deelt mee dat LARA een tweejaarlijks rapport is met decretale verankering. LARA 2020 werd als achtste uitgave op 7 mei 2021 voorgesteld aan de pers.

De belangrijkste taak van het Landbouwrapport is om de actuele toestand van de land- en tuinbouw te beschrijven. Het rapport bespreekt ook het landbouwbeleid en de te verwachten ontwikkelingen. Daarbij wordt geregeld gekozen om een bepaald thema verder uit te werken. In het verleden kwamen thema's als het gemeenschappelijke landbouwbeleid, duurzaamheid, voeding en specifieke uitdagingen al aan bod. Het rapport is bestemd voor al wie landbouw en het landbouwbeleid professioneel op de voet volgt, maar het is ook toegankelijk voor iedereen die geïnteresseerd is in de sector.

Het Landbouwrapport verschijnt samen met het Visserijrapport VIRA dat eveneens decretaal verankerd is en de toestand van de visserij in Vlaanderen beschrijft. Het is de vierde editie van VIRA als afzonderlijk rapport.

1.2. Vier sleutelbegrippen

LARA 2020 is opgebouwd rond vier sleutelbegrippen die de landbouw van vandaag typeren. Het zijn de vier v's van verandering, voedsleconomie, verbinding en veerkracht. Deze sleutelwoorden komen ook terug in VIRA 2020.

1.3. Intense samenwerking en de sector aan het woord

In LARA 2020 komt tussen de hoofdstukken de sector zelf aan het woord. Dat levert in woord en beeld zeven boeiende portretten op van gepassioneerde ondernemers. Achter de statistieken gaan immers altijd mensen met een bijzonder verhaal schuil. Daaruit blijkt dat landbouw teamwork en een familiale aangelegenheid is.

LARA is een collectief werk waaraan heel wat medewerkers binnen het Departement Landbouw en Visserij hebben meegewerkt. Een stuurgroep met vertegenwoordigers van de SALV en externe experts stond het departement bij voor de opmaak van het rapport. Er vond in de loop van het schrijfproces een interne en externe lectorenronde plaats. Dat garandeert de kwaliteit en de brede gedragenheid van het werk.

2. Verandering

2.1. Motoren van verandering

De landbouw moet zich voortdurend aanpassen in een veranderende wereld. De opvallendste veranderingen in de voorbije drie decennia hangen duidelijk samen met zaken die buiten de landbouwsector staan. Om de evoluties in de landbouwsector te kaderen worden vijf belangrijke factoren besproken.

De wereld is een dorp en landbouw ontsnapt niet aan de globalisering. Zowel vraag als aanbod stijgt. De landbouw moet zorgen voor een betaalbaar en gevarieerd voedselaanbod, maar het inkomen van de boer staat sterk onder druk door de concurrentie, crisissen en schommelende wereldmarktprijzen.

Het klimaat is voor de landbouw van cruciaal belang. Door klimaatverandering komen vaker extreme weersomstandigheden voor zoals droogte, hittegolven, hagel en overstromingen door intense neerslag. De landbouwsector moet allerlei maatregelen nemen om de klimaatverandering te beperken (klimaatmitigatie) en om zich aan te passen (klimaatadaptatie).

De ontwikkelingen op het vlak van technologie zijn enorm en hebben de landbouw voorgoed veranderd. Er is minder fysieke arbeid nodig op de bedrijven. Mechanisering en robotisering zorgen voor schaalvergroting en een hogere productiviteit die mee ondersteund wordt door genomica. De laatste jaren ligt de klemtoon op data en duurzaamheid.

Het GLB bepaalt de grote lijnen van het landbouwbeleid in Vlaanderen. Initieel is het GLB sterk gericht op het verhogen van de productie, het aanbieden van goedkoop voedsel aan de Europese bevolking en het verzekeren van een minimale levensstandaard voor de landbouwer. Verschuivingen in dit beleid moeten de landbouw meer marktgericht maken met aandacht voor milieu en publieke diensten.

Ruimtegebruik en hoge grondprijzen bedreigen de landbouwactiviteit. Het ruimtebeslag, ruimte ingenomen voor menselijke activiteiten, is in Vlaanderen erg hoog. De resterende open ruimte wordt intensiever gebruikt en het landschap versnipperd verder. Daarbij gaat vooral landbouwgrond verloren. De stijgende prijzen voor pacht en aankoop van landbouwgrond bemoeilijken voor de landbouwer de toegang tot grond.

2.2. Landbouwareaal

Vlaanderen telt in 2019 bijna 622.000 hectare landbouwareaal. Dat komt overeen met 46 procent van de totale Vlaamse grondoppervlakte (slide nr. 9).

Weiden en voedergewassen zoals voedermaïs nemen 57 procent van het landbouwareaal in. Dat illustreert het grote belang van de veehouderij in Vlaanderen. De akkerbouw is goed voor 34 procent van het landbouwareaal. In de akkerbouw is graanteelt de grootste activiteit. Het telen van aardappelen en suikerbieten komt op de tweede en derde plaats. De tuinbouw neemt 9 procent in van het landbouwareaal. Ruim de helft van dat areaal wordt gebruikt voor de groenteteelt. De fruitteelt neemt een derde in en de resterende oppervlakte wordt gebruikt voor sierteelt.

2.3. Minder, maar grotere bedrijven

Slide nr. 10 toont de evolutie van de bedrijven sinds 2007. Vlaanderen telde in 2019 23.300 land- en tuinbouwbedrijven. Jaarlijks vermindert het aantal met 3 procent. Vooral kleinere bedrijven stoppen. Een gemiddeld landbouwbedrijf is groter geworden,

waarbij de gemiddelde bedrijfsoppervlakte steeg van 16 hectare in 2001 tot 27 hectare in 2019.

De schaalvergroting doet zich ook voor bij de economische dimensie, uitgedrukt in standaardoutput. Die bedraagt nu 242.000 euro per bedrijf. Ook het aantal dieren is toegenomen, uitgedrukt in grootvee-eenheden. Een gemiddeld rundveebedrijf telt nu 145 dieren, een varkensbedrijf 2200 en een pluimveebedrijf 59.000.

2.4. Hoge specialisatiegraad

Slide nr. 11 geeft een overzicht van 2001 tot 2019 van het aantal gemengde bedrijven en bedrijven die zich specialiseren in akkerbouw, tuinbouw of veeteelt.

89 procent van de land- en tuinbouwbedrijven is gespecialiseerd en 11 procent heeft een gemengd karakter. Veeteelt is veruit de belangrijkste sector (48 procent), gevolgd door akkerbouw (29 procent) en tuinbouw (12 procent). De laatste twintig jaar is het percentage veeteelt- en tuinbouwbedrijven gezakt ten voordele van het aandeel akkerbouwbedrijven.

Binnen de veeteelt vindt ook verdere specialisatie plaats. Het aandeel van veeteeltbedrijven dat meerdere diersoorten combineert, is teruggelopen tot 25 procent.

2.5. Productiewaarde

De Vlaamse land- en tuinbouwsector realiseert in 2019 een eindproductiewaarde van 6 miljard euro. Dat is in lopende prijzen een stijging met 25 procent ten opzichte van 2001 (slide nr. 12).

Het gaat om de totale omzet van alle land- en tuinbouwactiviteiten in het Vlaamse Gewest. Daarvan is veruit het grootste deel (62 procent) afkomstig van de veeteelt. Tuinbouw en akkerbouw zijn goed voor respectievelijk 29 procent en 9 procent.

De belangrijkste subsector van de Vlaamse landbouw is varkensvlees met bijna 1,6 miljard euro. Op ruime afstand volgen melk en melkderivaten, groenten en rundvlees. De afgelopen dertig jaar was het varkensvlees steeds de koploper, maar de eindproductiewaarde ervan schommelde erg.

Tegenover 1991 is de productiewaarde van melk, akkerbouw, sierteelt, fruit, gevogelte en eieren sterk gestegen, terwijl groenten en rundvlees een lichte daling vertonen.

2.6. Vijf omgevingsthema's

Elk voedselsysteem heeft een impact op zijn omgeving via het gebruik van hulpbronnen en de uitstoot van pollutanten naar lucht, bodem en water. LARA 2020 bespreekt vijf milieuthema's: het gebruik van water, gewasbeschermingsmiddelen, energie, broeikasgassen en nutriënten. Die keuze betekent dat andere belangrijke thema's zoals biodiversiteit of bodemkwaliteit in LARA 2020 niet aan bod komen.

3. Voedseleconomie

3.1. Analyse van het landbouwinkomen

Het landbouwinkomen kan worden bekeken vanuit landbouweconomisch of vanuit financieel perspectief.

De vraag bij de bedrijfseconomische invalshoek is of er kan worden voorzien in een volwaardige vergoeding voor de ingezette productiefactoren grond, bedrijfskapitaal

en arbeid. Om hier een antwoord op te geven wordt een onderscheid gemaakt tussen factor- en non-factorkosten. Factorkosten zijn de kosten die gepaard gaan met de inzet van productiefactoren. Er wordt betaald voor de inzet van extern aangewende productiefactoren. Maar ook voor het inzetten van eigen productiefactoren worden kosten aangerekend. De non-factorkosten bestaan uit de variabele kosten, de afschrijvingen (aangerekende non-factorkosten) en een aantal vaste betaalde non-factorkosten (zoals administratiekosten en verzekeringen). Afhankelijk van de productiefactoren die in rekening worden gebracht, en of die al dan niet intern of extern aan het bedrijf zijn, verschilt de inkomensindicator.

Het financiële luik van het landbouwkomen richt zich op de vraag of de landbouwer zijn financiële verplichtingen kan nakomen en of het bedrijf kan voorzien in een leefbaar inkomen voor de landbouwer en zijn gezin. In dit geval wordt gekeken naar de gegenereerde liquiditeiten ofwel de portemonnee van de landbouwer. Hierbij worden enkel de reële ontvangsten en uitgaven meegeteld, en dus wat werkelijk ontvangen en betaald is.

Slide nr. 16 toont voor de bedrijfseconomische invalshoek het bedrijfsinkomen, en de vergoeding voor de inzet van de eigen productiefactoren. Om de impact van de bedrijfsomvang en het aantal arbeidskrachten wat uit te filteren is het BI in deze figuur uitgedrukt per familiale arbeidskracht.

De figuur geeft het gemiddelde bedrijfsinkomen weer per familiale arbeidskracht in de periode 2014-2018.

In absolute termen is de spreiding tussen goede en slechte jaren groter bij tuinbouwbedrijven dan bij landbouwbedrijven. Het gemiddelde ligt dicht bij het slechtste dan bij het beste jaar. Bij glasgroentebedrijven en bij varkensbedrijven is het absolute verschil het grootst.

De relatieve variatie of de verhouding tussen het beste en slechtste jaar ligt bij de glasgroenten ietwat verrassend met 1,6 het laagst. Voor vleesvee bedraagt de relatieve variatie 2. Het absolute verschil tussen een goed en slecht jaar is dus klein, maar het relatieve verschil is heel groot.

Voor vleesvee is het bedrijfsinkomen per FAK zelfs in een goed jaar laag, en nog lager dan het slechtste jaar in de andere landbouwsectoren. De impact van een slecht jaar is door dat lage gemiddelde onmiddellijk zeer groot. Voor fruit, melkvee en akkerbouw is het inkomen in een slecht jaar eveneens aan de lage kant en onvoldoende om de productiefactoren volledig te vergoeden. Varkens en vooral groenten onder glas, die gemiddeld hoger scoren, bevinden zich in een slecht jaar toch op een hoger niveau dan andere sectoren.

3.2. Agrohandel

De landbouwsector vormt het fundament van een economisch erg belangrijke agrovoedingsketen in Vlaanderen. Die bestaat uit het agrobusinesscomplex, de groothandel, de retail, de voedingsdiensten horeca en catering, en de consument.

Het agrobusinesscomplex is erg uitgebreid en omvat:

- de agrarische toelevering (zoals aanbieders van landbouwmachines);
- de agrarische tussenhandel (de handel tussen de agrarische toelevering en land- en tuinbouw);
- de landbouwsector (akkerbouw, tuinbouw en veeteelt);
- de verzamelende handel (inclusief producentenorganisaties) en de voedingsindustrie (met eerste en tweede verwerking).

Landbouw en de agrovoedingsketen hebben een multiplicatoreffect in de economie, ook door hun banden met banken, ondersteunende diensten en onderzoek.

LARA 2020 bespreekt een aantal trends in de schakels hogerop in keten. Wat daar gebeurt heeft in toenemende mate een impact op de primaire sector. Het rapport staat ook stil bij het belang van samenwerking binnen de keten.

Het economische belang van de landbouw in onze maatschappij kan onder meer afgeleid worden uit de handel in agrarische producten. Dat zijn alle producten geproduceerd of verwerkt in het ABC. Het gaat om landbouw- en voedingsproducten inclusief dranken, maar ook niet-voeding zoals bijvoorbeeld agro-industriële producten als meststoffen, landbouwmaterieel of bestrijdingsmiddelen.

Vlaanderen is een netto-exporteur van agrarische producten. De invoer bedraagt in 2019 32,1 miljard euro en de uitvoer 39,2 miljard euro. Het handelssaldo ligt daarmee op 7,1 miljard euro. In vergelijking met 2018 is de uitvoer van agrarische producten met 2 procent gestegen en het overschot met 11 procent. De agrovoedingsindustrie neemt 13 procent van de totale Vlaamse uitvoer voor haar rekening en creëert daarmee een sterke meerwaarde. Vlaanderen voert onbewerkte bulkproducten in en voert in meer of mindere mate verwerkte producten uit. Het is de zesde grootste uitvoerder van agrarische producten, na Nederland, Duitsland, Frankrijk, Spanje en Italië.

Zuivelproducten zijn in 2019 de belangrijkste producten binnen de totale agrohandel. Ze laten de hoogste invoer- en uitvoerwaarde optekenen. Cacaoproducten en vers vlees staan op de tweede en derde plaats bij de exportproducten en noteren een fors handelsoverschot van meer dan een miljard euro. Dat laatste geldt ook voor aardappelbereidingen en bier. Andere sterke exportproducten zijn banketbakkerswerk, diepvriesgroenten, meststoffen, landbouwmaterieel, veevoeders en bestrijdingsmiddelen.

81 procent van de export van agrarische producten gaat naar andere EU-landen (in 2019 nog inclusief het Verenigd Koninkrijk). Frankrijk is de voornaamste afzetmarkt. Nederland volgt op korte afstand. Onze zuiderburen zijn goed voor 7,6 miljard euro, onze noorderburen voor 7,3 miljard euro. Duitsland prijkt op de derde plaats. Deze cijfers tonen het belang van de buurlanden voor de agrohandel.

De twee voornaamste niet-Europese klanten zijn de Verenigde Staten en China, grote afnemers van respectievelijk bier en vlas.

4. Verbinding

4.1. Maatschappelijke trends

De landbouw moet zich aanpassen aan de actuele noden en wensen van de maatschappij. Die noden vertalen zich vaak in regels en normen rond bijvoorbeeld voedselveiligheid, dierenwelzijn, milieu en klimaat. Tegelijk kan de sector ook actief inspelen op trends, en kansen creëren door innovatie en nieuwe verdienmodellen.

In het rapport worden vijf trends belicht die elkaar aanvullen, maar soms ook in tegenspraak met elkaar kunnen zijn. Het betreft lekker lokaal, gezond en duurzaam, diversiteit en differentiatie, gebruiksgemak, en beleving en betrokkenheid.

Lekker lokaal gaat over de Vlaming die lekker eten belangrijk vindt en die zich graag vereenzelvigd met de rijke bourgondische eetcultuur. Naast de smaak hecht de Vlaming ook belang aan de oorsprong van zijn voeding. De consument wil weten wat hij eet en waar zijn voeding vandaan komt. De interesse in lokaal geproduceerde producten groeit, net als de verkoop via korte keten op de hoeve en boerenmarkten.

Gezonde voeding wordt alom gezien als een belangrijk aspect van een gezonde levensstijl. Meer en meer wordt gezondheid voor de mens samen genoemd met gezondheid voor de planeet, zoals in de voedingsdriehoek. Groenten, fruit, granen, noten en peulvruchten staan centraal in een gezond en duurzaam voedingspatroon.

Dé consument bestaat niet. Consumenten gaan op verschillende manieren om met voeding en worden beïnvloed door factoren zoals gewoontes, geografische en sociale omgeving, inkomen, opleiding, media en reclame. De bewuste consument maakt gerichte voedselkeuzes die aansluiten bij zijn waarden en opvattingen. Mensen kiezen ook voor diëten en voedingspatronen die rekening houden met allergieën en intoleranties, maar die ook voedselhypes weerspiegelen. Personen met een migratieachtergrond houden er vaak andere eetgewoonten op na.

Gebruiksgemak is een ander aspect. Veel consumenten verwachten dat voeding overal en altijd beschikbaar is en willen niet al te veel tijd en energie investeren in de bereiding ervan. Onze drukke levensstijl, de veranderende samenstelling van gezinnen (tweeverdieners met kinderen, singles, eenoudergezinnen) en de verouderende bevolking spelen daarbij een rol. Het aanbod van 'convenience food' is ruim, zoals bij voorgesneden groenten en fruit, diepvries- en conservengroenten en kant-en-klaarmaaltijden. De digitalisering biedt ook gemakkelijke oplossingen, zoals thuislevering van boodschappen en van bereide maaltijden en maaltijdboxen.

Beleving en betrokkenheid zijn ook belangrijk. De moderne consument is niet zozeer op zoek naar een product of een dienst, maar naar een beleving of ervaring die ermee geassocieerd wordt. Individualisering en globalisering dragen daartoe bij. Voorbeelden daarvan zijn het stijgende buitenhuisverbruik, degustaties in supermarkten, hoevetoerisme en dergelijke. Sommige mensen willen meer betrokken zijn bij de voedselproductie en worden lid van een CSA-bedrijf of een voedselteam.

4.2. Uitdagingen en kansen voor de landbouw

Er bestaat voor een landbouwbedrijf geen uniform zaligmakende aanpak om te reageren op maatschappelijke tendensen. Rekening houdend met het beleid, de relatie tot de markt en de verwachtingen vanuit de samenleving bestaan er verschillende verdienmodellen in de land- en tuinbouw: van specialisatie in productie tot diversificatie in producten of diensten, van bedrijven die sterk inzetten op efficiëntie tot bedrijven die sterk inzetten op merkencreatie. LARA onderscheidt een viertal reacties.

De landbouwsector komt tegemoet aan bovenwettelijke eisen rond kwaliteit, veiligheid en duurzaamheid door te voldoen aan private lastenboeken. Daarnaast hebben verschillende supermarktketens een eigen set van private normen zoals bijvoorbeeld over residugehaltes in plantaardige producten. Een kwaliteitslabel zoals Belplume, Belbeef en Certus in de dierlijke sector informeert de consument over de productiewijze. In het kader van de Europese kwaliteitsregeling kunnen producten een label krijgen als beschermde traditionele specialiteit. Er dreigt een wildgroei aan duurzaamheidslabels die de consument niet meer kan overzien.

Landbouwers kunnen ervoor kiezen om zich te onderscheiden van het standaardproduct op basis van criteria als ras of soort, smaak, oorsprong, dierenwelzijn en voeder. Soms worden er nieuwe teelten gelanceerd zoals kiwibes of Vlaamse meloen. Landbouwbedrijven kunnen voldoen aan de vraag naar eiwitdiversificatie of inspelen op de superdiverse samenleving.

Korte ketens helpen om de interactie en verbondenheid tussen landbouwers en consumenten te verhogen en dus de ontwikkeling van vertrouwen en sociaal kapitaal te stimuleren. De korte keten kan op verschillende manieren ingevuld worden

door een hoevewinkel, CSA-bedrijf, verkoop via buurderij of voedselteams. Landbouwers kunnen aan risicospreiding doen door een aanvullend inkomen te halen uit verbredingsactiviteiten die niet rechtstreeks te maken hebben met hun productie maar met maatschappelijke meerwaarde zoals hoevetoerisme, kijkboerderijen, loonwerk of zorgboerderijen.

De omschakeling van een gangbaar naar een biolandbouwbedrijf vergt een gedegen voorbereiding maar de teler krijgt op de afzetmarkt wel een meerprijs. De vraag naar bio stijgt en de Europese Commissie stimuleert de verdere groei van de biologische landbouw. Landbouwers kunnen beheerovereenkomsten afsluiten voor natuur, milieu- en landschapsbeheer, of agro-ecologische principes op hun bedrijf toepassen.

5. Veerkracht

Het landbouw- en voedselsysteem in Vlaanderen heeft door de coronacrisis een stresstest ondergaan, maar bleek robuust genoeg om niet te wankelen. In het Engels stelt men na de coronacrisis 'build back better'. Voor de landbouwsector kan men spreken van 'grow, cook and eat back better'.

Om de landbouw veerkrachtiger uit de coronacrisis te laten oprijzen moet er volgens het SCAR meer diversiteit komen. Dat kan door nieuwe kennis op te doen, nieuwe technologieën te ontwikkelen en door in te zetten op ecosysteemdiensten en milieubeleid.

Er is plaats voor diverse types landbouwers en dus ook voor hen die bewust bijdragen aan de verbetering van de bodemkwaliteit en een rol opnemen in circulaire voedselsystemen. Niet alleen de productie en keten moeten anders, ook het beleid moet meer focussen op de maatschappelijke effecten. Er moet een actiever beleid komen om overgewicht te bestrijden en een gezonder en duurzamer voedingspatroon te ondersteunen.

6. De cijferwebsite Landbouw en Visserij

6.1. Waarom een cijferwebsite?

De cijferwebsite past in de datastrategie van het Departement Landbouw en Visserij dat ernaar streeft de gegevensautoriteit te zijn voor data over de Vlaamse landbouw en visserij. Het is de bedoeling om met de cijferwebsite objectieve open data over landbouw en visserij ter beschikking te stellen aan een zo breed mogelijk doelpubliek. De website is door iedereen raadpleegbaar en is een wezenlijk onderdeel van de decretaal verankerde rapporten LARA en VIRA die als opdracht hebben om de toestand van de landbouw en de visserij in Vlaanderen te beschrijven, analyseren en evalueren. Sectorvertegenwoordigers, landbouwers, beleidsmedewerkers, onderzoekers, studenten, journalisten, burgers kunnen zich informeren over de toestand van de sector.

6.2. Welke informatie?

De website beschikt over een performante zoekfunctie en bevat inhoudelijk drie types van informatie. De indicator is een pagina waarop één of meerdere analyses rond een specifiek onderwerp bijeengebracht worden, met duidelijke toelichting en metadata. Daarnaast zijn er downloadbare bestanden met gedetailleerde data die de gebruiker toelaten om zelf analyses uit te voeren. Ten slotte zijn er studies en rapporten die algemene of specifieke aspecten van landbouw of visserij in kaart brengen en toelichten.

6.3. Focus op gebruiksvriendelijkheid

De focus van de website ligt op gebruiksvriendelijkheid met verschillende facetten; een performante zoekfunctie, een duidelijke en intuïtieve structuur en een volledige inhoud. Alles is interactief en downloadbaar. De zoekfunctie staat centraal op de homepage en is op elke pagina bovenaan te vinden. De zoekresultaten kunnen verfijnd worden op type inhoud, sector of thema.

6.4. Structuur en inhoud van de website

De structuur van de website bestaat uit vijf inhoudelijke blokken: landbouw, visserij, keten, marktinformatie en data. Indicatoren, publicaties en datasets worden binnen elke blok toegewezen aan een hiërarchie van twee niveaus: sector en thema. Sector omvat bijvoorbeeld de totale landbouw, akkerbouw, pluimvee enzovoort. Opzoeken per thema geven meer inzicht in structuur, economie, omgeving enzovoort.

De indicatoren zijn zo volledig mogelijk weergegeven, met een beschrijving en verklaring van de analyses, uitleg bij definities en methoden. De informatie gaat ver terug in de tijd en wordt zo actueel mogelijk bijgehouden. De metadata worden vermeld (laatste actualisatie, bronnen enzovoort). De website verwijst ook door naar andere relevante indicatoren, publicaties en datasets.

Tot slot van het theoretische overzicht toont Ellen Maertens aan de commissieleden op welke wijze bepaalde gegevens in de praktijk kunnen worden opgezocht via de cijferwebsite www.vlaanderen.be/landbouwcijfers.

II. Vragen van de commissieleden

1. Chris Steenwegen

Chris Steenwegen vindt het belangrijk dat LARA 2020 werd opgesteld met een breed gamma aan data, ervaringsdeskundigen, lectoren, professoren en onder toezicht van een stuurgroep. Dat garandeert de kwaliteit van het rapport en meteen ook de degelijkheid van de informatie die door de overheid wordt verstrekt.

In LARA wordt vermeld dat het landbouwareaal sinds de jaren 90 is toegenomen. Dat is vreemd want elk jaar verdwijnt er landbouwgrond en ook vanuit de sector klinkt de noodroep dat er steeds minder grond beschikbaar is om aan landbouw te doen. Statbel, het Belgische statistiekbureau rekent al jaren met dezelfde cijfers, maar zijn die wel correct?

Slide nr. 16 met een voorstelling van het bedrijfseconomisch inkomen in verschillende landbouwsectoren wordt uitgedrukt per familiale arbeidskracht. Maar de laatste jaren is er een enorme toename van het aantal vennootschappen. Daarin wordt niemand als familiale arbeidskracht verrekend. Houdt de grafiek daar rekening mee?

LARA bevat een aantal verrassende cijfers. De eindproductie per hectare is in lopende prijzen gestegen, maar rekening houdend met de historische geharmoniseerde inflatie zou de reële eindproductiewaarde gedaald zijn in vergelijking met 2019. Alhoewel de productiviteit ontegensprekelijk is toegenomen, is er dus geen stijging van het reële inkomen, noch van de rendabiliteit. Kan hierbij enige duiding worden gegeven?

Tussen 2011 en 2018 is er een stijgend gebruik van gewasbeschermingsmiddelen van 14 procent. Deze stijging wordt deels verklaard door de Europese beperking op bepaalde neonicotinoïden vanaf 1 december 2013, maar er is ook een areaalverschuiving

naar teelten die meer gewasbescherming vergen. Elders in het rapport wordt beschreven dat men deze berekening doet per aandeel actieve stof. Maar de samenstelling ervan verandert doorheen de jaren, net als het risico en impact op het milieu. Zijn de cijfers dan wel vergelijkbaar?

Het is verontrustend dat er een stijging is van de uitstoot van broeikasgassen tussen 2014 en 2018, onder andere in de glastuinbouw en de rundveehouderij, ondanks de investeringen om de uitstoot terug te dringen. Hoe is dit te verklaren?

2. Emmily Talpe

Emmily Talpe stelt vast dat de achtste editie van LARA beknopter is dan de vorige, maar de kwaliteit blijft overeind en veel gegevens kunnen nu online geraadpleegd worden. Wordt deze website regelmatig geactualiseerd?

Het aantal bedrijven is in de periode 2009-2019 met meer dan een vijfde afgenomen. De schaalgrootte is in dezelfde periode met een kwart toegenomen. Een gemiddeld Vlaams bedrijf is 26,7 ha. Wat geeft deze schaalgrootte in vergelijking met onze buurlanden of met Oost-Europese landen?

In de periode 2009-2019 groeide het bewerkte landbouwareaal lichtjes met 0,25 procent tot 621.702 hectare. Dat is verrassend want vaak wordt er gesteld dat de beschikbare landbouwgrond steeds schaarser wordt. Wat wordt er precies verstaan onder 'bewerkt areaal'? Kan dat bijvoorbeeld ook een natuurvereniging zijn die dat areaal bebost of een paardenhouder met manege?

LARA stelt dat het dalend percentage familiale arbeid deels te verklaren is door een stijgend aandeel vennootschappen. Hoe groot is de verschuiving van familiale landbouw naar vennootschappen?

De economische impact van stadslandbouw is beperkt, maar voor de sociale verduurzaming is het belang groot. De kloof tussen consument en producten wordt verkleind en de zoektocht naar innovatieve producten en lokale voedselstrategieën wordt aangewakkerd. Wat is de toekomst van stadslandbouw in Vlaanderen op korte en middellange termijn?

De aandacht voor dierenwelzijn is terecht, maar het rapport wijst op twee problemen voor de landbouwer. Hij kan de extra investeringen niet of weinig valoriseren in de prijs van zijn product, en hij kan niet anticiperen met zijn investeringen omdat toekomstige regels onzeker zijn. Bestaan er cijfers over de extra investeringen van dierenhouders in de landbouw omwille van strengere regels?

LARA wijst op het belang van loonwerk als extra bron van inkomsten voor sommige boeren, maar ook als een manier om nieuwe, dure technologieën op kleinere bedrijven te introduceren. Hoe schat het departement de toekomstige ontwikkeling en rol van loonwerk in? Machinerijen genieten van VLIF-steun terwijl loonwerkers die steun niet genieten. Wordt dit in de toekomst niet problematisch als de rol van loonwerk alleen maar groter en kapitaalsintensiever wordt?

Is er een verklaring voor het feit dat agroforestry zo moeilijk ingang vindt in Vlaanderen en worden er steunmaatregelen overwogen?

3. Joris Nachtergaele

Joris Nachtergaele leest dat 62 procent van de landbouwers een landbouwopleiding heeft genoten. Positief is ook dat jonge landbouwers gemiddeld gezien een hoger opleidingsniveau hebben dan oudere collega's. Op welke wijze kunnen jonge starters

gemotiveerd worden om vaker te kiezen voor een degelijke opleiding, en hoe kunnen oudere landbouwers gestimuleerd worden tot levenslang leren?

In de veeteelt en vooral de melkveehouderij is er een grote vorm van specialisatie en er wordt dus vaker afgestapt van de gemengde veeteelt. Wat is de reden van het toenemen van de specialisatie in de veehouderij en vooral de melkveehouderij?

III. Antwoorden van Ellen Maertens

1. Actualisatie van de cijferwebsite

Ellen Maertens deelt mee dat de cijferwebsite permanent wordt bijgehouden met nieuwe gegevens en indicatoren. Uiteraard moet rekening worden gehouden met bepaalde afspraken zoals met Statistiek Vlaanderen. De website wordt nog verder uitgebreid met nieuwe datasets en indicatoren. De website beschikt ook over een vragenformulier. Voor vragen die regelmatig terugkomen kan eventueel een indicator worden aangemaakt die voor iedereen raadpleegbaar is. De website is dus altijd in evolutie.

2. Beschikbaar landbouwareaal

De cijfers over het beschikbare landbouwareaal tonen een variatie tussen de jaren, maar er is geen echte trend merkbaar. De oorzaak ligt onder andere bij een aantal methodologische elementen die beletten om een echte conclusie te trekken uit de beschikbare cijfers.

3. Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen versus milieudruk

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen wordt uitgedrukt in de hoeveelheid actieve stof die wordt aangewend. Maar de milieudruk is niet zomaar uit te drukken in kilogram gewasbeschermingsmiddel. Niet alle gewasbeschermingsmiddelen zijn even schadelijk. Ook de toepassingsmethode kan verschillende effecten hebben op het milieu.

Daarom wordt vaak de SEQ-indicator gebruikt. Daarbij wordt voor elke werkzame stof de gebruikte hoeveelheid gecorrigeerd met zijn giftigheid voor het waterleven en de tijd die nodig is om de stof af te breken in het milieu. Om een totaalbeeld te krijgen voor Vlaanderen worden dan voor alle werkzame stoffen de gecorrigeerde hoeveelheden opgeteld. Zo krijgt men een totaalbeeld van de druk op het waterleven en kan men bovendien tendensen over verschillende jaren opvolgen.

In de fruitteelt wordt bijvoorbeeld veel kaolien of Chinese witte klei gebruikt om het fruit te beschermen tegen bepaalde plaaginsecten. Die klei bevat actieve stof maar geeft geen milieudruk.

4. Emissies door landbouwactiviteiten

De emissies door landbouwactiviteiten kunnen in twee delen worden opgesplitst: energetische en niet-energetische emissies. De komst van de wkk's hebben voor een stijging in CO₂-emissies gezorgd. Die draaien vooral op aardgas waardoor er meer CO₂ wordt uitgestoten. Maar de warmte van de installatie wordt gerecupereerd voor het verwarmen van serres terwijl de opgewekte elektriciteit in het landbouwbedrijf kan worden aangewend en het overschot op het elektriciteitsnet kan worden geplaatst. Op deze manier wordt brandstof bespaard ten opzichte van de afzonderlijke, gescheiden productie van elektriciteit en warmte: de elektriciteit in een centrale en de warmte in een aparte ketel. De emissies gerelateerd aan de elektriciteitsproductie worden aangerekend op de landbouw. Vandaar de stijging van de emissies van CO₂.

Een ander element is de toename van de emissies door het stijgende aantal melk-koeien. Zij hebben een grotere uitstoot van methaan dan vleesvee.

5. Familiale landbouw, industriële landbouw en vennootschappen

Bij de voorbereiding van LARA 2020 werd met professoren overlegd over de afbakening van de term 'familiale landbouw'. Het besluit is dat in de landbouw voornamelijk familiale bedrijven voorkomen.

6. Stadslandbouw

Minister Hilde Crevits wil een Vlaamse voedselstrategie ontwikkelen, gebaseerd op vier pijlers. Een van de pijlers is de verbinding tussen boer en burger. Dit is een element dat in de stadslandbouw aanwezig is. Stadslandbouw zal in de toekomst vermoedelijk een grotere rol gaan spelen.

7. Ondersteunen van jonge landbouwers

Het landbouwmodel kan enkel in stand worden gehouden als er voldoende opvolging is om de voedselproductie te verzekeren. De instroom van jonge landbouwers is niet alleen in Vlaanderen maar voor de hele EU een aandachtspunt. Het nieuwe GLB zal dan ook maatregelen uitwerken om deze instroom te faciliteren en jonge landbouwers beter te begeleiden bij het overnemen van een bedrijf en het opstarten van de activiteiten.

Bart DOCHY,
voorzitter

Arnout COEL,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ABC	agrobusinesscomplex
BI	bedrijfsinkomen
CSA	community-supported agriculture
EU	Europese Unie
FAK	familiale arbeidskracht
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
LARA	Landbouwrapport
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SCAR	Standing Committee on Agricultural Research
SEQ	SpreidingsEQuivalenzen
Statbel	Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium
VIRA	Visserijrapport
VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds
wkk	warmte-krachtkoppeling